

BARIŞ SÜRECİ VE GEZİ DİRENİŞİ ÜZERİNE EREN KESKİN İLE SÖYLEŞİ

“Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, olmamalı; biz de eskisi gibi olmayalım.”

Haziran 2013, İstanbul

Söyleşi: Aysel Yıldırım, Burcu Tokat, Esra Aşan

Son dönemde Türkiye'nin gündemini belirleyen konulardan biri otuz beş yıllık iç savaşın sona ermesi noktasında devlet nezdinde de adımların atılması ve müzakerelerinin başlamasıydı. Böylece, Kürt sorununun çözümünde yeni bir sürece girildi. Gündeme damgasını vuran diğer bir konu ise Mayıs ayında başlayan Taksim Gezi Parkı'nı koruma eylemlerine polisin aşırı müdahalesinin Türkiye tarihinde görülmemiş sivil itaatsizlik eylemlerine dönüşmesiydi. Kadın ve insan hakları ihlalleri üzerine yaşamını ortaya koyarak çalışmalar yürüten Avukat Eren Keskin ile içinde bulunduğumuz barış süreci ve Gezi Parkı eylemleri üzerine konuştuk.

Esra: Son aylarda iki önemli konu Türkiye siyasetine damgasını vurdu: Bunlardan biri Türkiye’de otuz yıldan fazladır devam eden iç savaşın sona ermesini sağlamaya dönük olarak devletin bir adım atması ve barış sürecinin başlamasıydı, diğeri ise Gezi Parkı eylemlerinin Türkiye tarihinde tanık olmadığımız kitlesel sivil itaatsizlik eylemlerine dönüşmesi. Öncelikle barış süreci üzerine görüşlerinizi alarak başlayabiliriz. Bir süredir hükümet politikaları pek çok alanda otoriter bir yönelim geliştirmiş ve Sünni-İslam faşizmi çizgisinde ilerliyordu. Birdenbire tepeden bir şekilde barış müzakereleri gündeme geldi. Yedi bölgede Akil İnsanlar heyetleri oluşturularak toplumla görüşmeler gerçekleştirildi. Siz bu süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öncelikle ben bu soruna Kürt sorunu olarak değil Kürdistan sorunu olarak bakıyorum. Kürdistan dört parçadan oluşuyor. Dört ayrı bölgeye bölünmüş, parçalanmış bir coğrafyadan söz ediyoruz. Bu başka ülkeleri de ilgilendirdiği için bunun ne kadar uluslararası bir sorun olduğu ortaya çıkıyor. Ben AK Parti'nin bu sürece “Kürtlerle de barışalım artık” diyerek başladığına inanmıyorum. Bu süreç uluslararası politikanın sonucudur. Emperyal güçlerin, özellikle de Amerika'nın Ortadoğu projesiyle ilgilidir. Amerika artık Kürtlerle Ortadoğu'da bir savaş istemiyor. Bu son derece açık. Güney'de bir Kürdistan oluştu artık. Suriye'de her ne kadar bizim kamuoyumuza yansıtmak istemeseler de Kürtler çok önemli bir güç ve orada bir coğrafyaya hitap ediyorlar, bir coğrafyayı yönetiyorlar. O nedenle bu hükümetin kaçacağı bir yer yok. Bu süreç, bu hükümete dayatılmış bir süreçtir. İsmi barış süreci. Ama bana göre

küçük küçük adımların atılacağı bir süreç olabilir ancak. Ben tüm Kürdistan parçalarında Kürtlerin istediği bir sistem oluşursa eğer, barışın oluşabileceğine inanıyorum. Ama silahların susması bile önemlidir. Çünkü yirmi yıldan fazladır bölgeye çok gidip geliyoruz, her olayın içindeyiz. Orada ne kadar büyük savaş acılarının yaşandığını ve coğrafyanın diğer kesimindeki insanların hiç bunları bilmediğini biliyoruz. Kürdistan'da hangi eve gitseniz bir taziye çadırı var. Artık insanlar savaş yorgunu ve büyük acılar yaşadılar. O nedenle silahların susması bile önemlidir. Ben bu sürece böyle bakıyorum. Kesin barış getiren bir süreç değil ama kısmi çözümlerin olabileceği, adımların atılabileceği bir süreç olarak bakıyorum.

Esra: Akil İnsanların çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Gittikleri pek çok yerde toplumun tepkisiyle de karşılaştılar.

Aslında devlet istese bana göre bu sorunun çözümü bu kadar uzun sürmeyecek. Belki Akil İnsanlara ihtiyaç yoktur aslında. Medyayı kullanarak her şeyi istedikleri gibi yönlendirebiliyorlar. Akil İnsanlar da bu süreçte çok yoruldu, tehditler aldılar. O kadar insanı yormaktansa devlet istese bunu kısa sürede çözer. Ama çözmüyor; devlette çözme iradesi yok. Bana göre hâlâ yok. Bu nedenle Akil İnsanların görüşmelerine büyük sonuçlar bağlamadım. Ama sürecin normalleşmesinde belki önemli katkıları olmuştur. Yine söylüyorum: Devlet istese Akil İnsanlara ihtiyaç kalmadan bunu çözebilir.

Esra: Diğer yandan toplumun büyük bir kesimi üzerinde terör söylemi çok güçlü. Düne kadar terörist gözüyle baktıkları kişilerle şu an masada oturuluyor. Yıllarca terör söyleminin empoze edildiği bir kesim için bu durumu kabul etmek oldukça zor. Barışma Kürtler dışındaki kesimler tarafından, toplumun büyük bir kesimi tarafından dillendirilen bir talep değil. Yaşanan savaşın etkilerinden, yıllardır yaşanan hak ihlallerinden toplumun büyük bir kısmı bihaber. Toplumsal muhalefetin bu zamana kadar kendi Akil İnsanlarını çıkaramaması da bunda etkili. Bu süreçte savaş sürecinde yaşanan hak ihlallerinin ortaya konması, daha geniş kesimler tarafından bilinir hâle gelmesi için Türkiye'deki toplumsal muhalefete, barış talep eden kesimlere nasıl bir sorumluluk düşüyor?

Bence zaten bütün mesele toplumsal muhalefette. Hiçbir devlet kendiliğinden değişmez. Hele Türkiye Cumhuriyeti gibi nevi şahsına münhasır bir devlet hiç değişmez. Biz, bütün sorunu kendimizde aramalıyız. Ben Türkiye'de solun ve sağın aynı kaynaktan beslendiğini düşünüyorum. İstisnalar tabii ki vardır. Ama İttihatçı geleneğin sağ ve solu çok belirlediğine inanıyorum. Devletin kırmızı çizgileri – Ermeni sorunu, Kürt sorunu, Kürdistan meselesi, Kıbrıs'taki işgal, antidemokratik laiklik– bunlar hiçbir zaman toplumsal muhalefetin

gündeminde olmadı ya da gündeme çok geç girdi. Mesela biz Ermeni soykırımını ne zaman tartışmaya başladık? Beş altı yıldır insanlar sokaklara çıkıyor. Türkiye’de kendilerini en ilerici olarak tanımlayanlar dahi Ermeni soykırımından söz etmediler bu coğrafyada. Devlet unuttu dedi ve unuttular. Kürt meselesi de aynı biçimde. Yıllarca biz 8 Martlarda solcuyum diyen kadınlarla Kürtçe konuşulsun mu konuşulmasın mı tartışmasını yaptık. Kıbrıs hiç gündemde değil. Ben bugüne kadar muhalefet kesiminin “Kıbrıs’tan askeri çekin” diyerek yürüdüğünü görmedim. Antidemokratik laikliğin tartışıldığını da görmedim. Laiklik önemli bir konu ama gerçek anlamıyla Türkiye laik bir devlet bile değil. Bunların hiçbiri muhalefetin gündeminde olmadığı için bu noktadayız zaten. Bu konular Gezi Parkı’nın ne kadar gündemindeydi? Erciş’te de ormanlar yok ediliyor. Neden biz Gezi’den Erciş’e gidemiyoruz? Bizim de konuşmamız gereken çok şey var. Her şey devletle bağlantılı değil; biz talep edeceğiz ki devlet birtakım adımlar atacak. Kürdistan’da yıllarca savaş devam etti; binlerce insan öldü, binlerce köy yakıldı, insanlar gözaltında kaybedildi ama bir gün bile barış için gerçek bir genel grev yapılamadı. O nedenle herkesin kendinde sorumluluk araması gerekiyor.

Esra: Çözüm süreciyle birlikte çeşitli barış inisiyatifleri de canlanmaya başlandı. Konuyla ilgili Ankara’da Barış ve Demokrasi Konferansı, Diyarbakır’da Ortadoğu Kadın Konferansı, Kuzey Kürdistan Birlik ve Çözüm Konferansı gibi pek çok konferans, tartışma düzenleniyor.

Toplantılarda konuşulanlar çok güzel ama harekete geçecek, kitleleri peşinden sürükleyecek birtakım şeylerin önemli olduğunu düşünüyorum. İnsan hikâyelerinin son derece etkili olabileceğini düşünüyorum. Biraz yüreği olan kişiler dokuz yaşında bir çocuğun gözaltında kaybedildiğini öğrendiğinde bundan etkilenir. Ben, bir araya gelmekte bir sorun yaşadığımı düşünüyorum. O kadar sen ben tartışması yapılıyor, bireysel kimlikler ön plana çıkıyor ki bazen birçok tartışmaya katılmak bile istemiyorum. Oysa bu insan hikâyelerinden yola çıkarak çok fazla şey yapılabilir. Gezi Parkı belki bir çıkıştı. Bundan sonra böyle bir yere evrilebilir.

Siz Gezi eylemlerine katıldınız mı? Gezi eylemlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bana göre bütün kamuoyunu ilgilendiren, desteğini çeken ilk sivil toplum hareketi Cumartesi Anneleri’dir. Kimse Cumartesi Anneleri’ne karşı olmadı. Çok farklı düşünen insanlar gelip izlemeye çalıştılar. İkincisi de Gezi Parkı direnişi. Bana göre orada da birtakım sıkıntılar var. Ama insanların sokağa çıkışı meşru temelde. Belki bundan sonra bir şeyler yapılır diye düşünüyorum.

Benim şöyle ikircikli bir duygum oldu. Kürdistan’dan yeni geldiğimde parka gitmiştim. “Gezi bizim İstanbul bizim” diye yazan bir tweet görmüştüm. Şunu düşündüm: “Kürdistan’da

ormanlar yakıldı. Daha bir dolu şey oldu. Neredeydiniz?” gibi bir duyguya kapıldım ilk başta. Bunu açık söyleyeyim. Ben de çok tweet atan biri değilim. “Kürdistan da bizim, o zaman neredeydiniz?” gibi bir şey yazdım. İlk başta çok beyaz Türk eylemi oluyor gibi düşündüm. Ama sonra Gezi Parkı’na gittiğimde başka bir şey gördüm. O da, bir araya gelemeyecek insanların bir araya gelmesi ve birbirlerine orada tahammül ediyor oluşlarıydı. Parkta yakılmış bir aracın üzerinde bir çocuk BDP bayrağı, bir çocuk Türk bayrağı tutuyordu. Bir panonun önüne gittik. Orada Mustafa Kemal’in, Deniz Gezmiş’in Mazlum Doğan’ın resimleri vardı. Hiç kimse kimseyi yadırgamıyor. Normalleşme için bu güzel bir şey. Bu görüntüler hoşuma gitti. Sonuçta biz bir arada yaşayacağız. Oradaki BDP’li gençlerle konuştum. Onların “Atatürkçüler ilk defa yanımıza geldiler. Biz sizi şimdi anlıyoruz, demek neler çektiniz, dediler” demeleri hoşuma gitti. Ardından Gezi’ye yapılan devlet saldırıları, –başta eleştirel yaklaşısam bile Gezi eylemlerini destekler duruma getirdi beni. Ben Gezi eylemlerini Türk halkının sokağa çıkışı olarak değerlendiriyorum. Bunu önemli görüyorum. Ama eylemlerin sadece AK Parti karşıtlığı olarak görülmesi iyi bir şey değil. Öyle de olmamalı. Yaşam şekline müdahale noktasında son derece önemli bir karşı çıkış olduğunu düşünüyorum. Bizde topluma dayatılan İttihatçı, Sünni-İslam, erkek bir kimlik var. Devleti sorgulamayan, kızsız bile susan... Ama şimdi onların sadece bize okuttuğu ders kitaplarıyla öğrenmiyoruz her şeyi. Sosyal medya diye bir şey var ve gençler bilgiye çok çabuk ulaşabiliyorlar. Artık dünya farklı. Bence Türkiye’de başbakanın ve onun gibi düşünenlerin algılayamadığı şey bu. Artık ellerinde değil, değişecek dünya. Sermaye küreselleşiyor ama insan hakları da küreselleşiyor. Bence kimsenin durduramayacağı bir süreç ama bu sürecin iyi yönetilmesi önemli. İyi yönetiliyor mu? Bundan endişem var tabii ki...

Burcu: Az önce değindiğiniz insan hikâyelerini açabiliriz diye düşünüyorum. Yaşanan ihlaller anlatıldığında, istediği kadar Kemalist olsun, istediği kadar Kürtlere karşı olsun, insanların yaşananları duyunca ikna olabileceğinden bahsettiniz. Gezi’de gaz bombası atıldığında, TOMA’lar insanların üzerine geldiğinde, duran bir nesneden çıkıp saldıran bir nesne hâline geldiğinde orada başka insan hikâyeleri yaşandı gibi geliyor bana. Ben de bir sürü arkadaşımın “Kürtlere gerçekte neler yapıldığını öğrendik. Televizyonlarda duyduklarımız yalanmış, bunun farkına vardık” dediğini duydum. Birkaç kişi de şunu dedi: “Şimdi utanıyorum.” Utanç ve korku benim de hissettiğim duygulardandı. Bu hareket nasıl yönetilir, nereye gidebilir bilemiyorum. Şimdi parklarda buluşmalar yaşanıyor. Sizce, bu buluşmalar nerelere evriltilebilir?

Belki de oralara Kürtlerin daha fazla katılmalarını sağlamak gerekiyor. Kürtlerin en başta temkinli bir yaklaşımı vardı. Öcalan’ın çağrısından sonra belki daha farklı yaklaşım olmuş olabilir. Kürtler, Türkler, Ermeniler bu coğrafyalarda yaşayan bütün kimlikler birbirlerini

tanımıyorlar. Birbirlerini tanımalarına izin verilmemiş. Çok suçlu bir devlet var; insanlar birbirlerini tanıdıkça devletin suçları ortaya çıkacak. Gezi Parkı'nda aynı baskıyı hep birlikte gördük, aynı gazları, aynı dayakları yedik, aynı sular üzerimize sıkıldı. Belki bu Gezi Parkı ve sonrasında devam eden süreç birbirimizi tanımamıza yardımcı olacak. Gezi Parkı eylemlerine öncülük eden çok fazla genç var. Eski solcular gibi fosilleşmiş, ezber düşünce kalıplarından hareket etmiyorlar. Bu da, bir şans bundan sonrası için.

Esra: Kürt hareketinin Gezi'yle temkinli ilişkisinden bahsettiniz. Bu, eylemler boyunca tartışılan bir konuydu. Gezi direnişi ve barış siyaseti arasında pozitif bir ilişki kurulması önemli. Türk solu ve Kürt hareketinin gezi direnişiyle ilişkisi hakkında ne diyebiliriz? Pozitif bir etkileşim olabilir mi?

İlk başta Kürtler bana göre haklı bir şekilde temkinli durdular. Barışla ilgili bir umut başlamış, acaba üstünü örtecek mi? Diğer yandan Gezi'de ön konumda olan bazı sanatçıların son derece Ergenekon savunucusu tweetlerini de biliyorum. Başlangıçta, nedir bu hareket, nereden çıktı, ne başlıyor diye düşündüm. Bu temkinliliği ben normal karşılıyorum. Ama Gezi'yi, Gezi Parkı'nı gördükten sonra, oranın tam da barışçıl bir görüntü sergilediğini düşünüyorum. Kürtlerle Kemalistler birbirleriyle kavga etmeden yan yana durabiliyorlardı. Birinin elinde Türk bayrağı vardı, Kürtçe müzik çalıyordu ve birlikte halay çekiyorlardı. Bunlar önemli çünkü biz o kadar birbirimize düşman edilmiş bir toplumuz ki mutlaka birbirimizi tanımamız ve birbirimize tahammül etmeyi öğrenmemiz gerekiyor. Ben Gezi'de onu gördüm ve gerçekten de etkilendim gördüklerimden. Gezi'de barış karşıtı bir görüntü hiç görmedim kişisel olarak. O yüzden bu, barış sürecine evrilebilir. Ayrıca barış dediğimiz, AK Parti'nin bize sunduğu barış değil; biz kendimiz içini doldurabiliriz, genişletebiliriz taleplerimizle. Gezi'nin buna yaramasını ümit ediyorum.

Aysel: Dünyadaki örneklere baktığımızda hakikat ve uzlaşma komisyonlarının sizin az önce değindiğiniz insan hikâyelerinin, savaş döneminde yaşanan mağduriyetlerin, hak ihlallerinin geniş kesimler tarafından bilinmesi konusunda oldukça etkili olduğu görülüyor. Yaşananların bir ceza mekanizmasına başvurmadan açığa çıkarılması, barışçıl bir düzeyde tartışılması çok önemli. Türkiye'de bunu devletin yapmayacağı açık. Toplumsal muhalefet, barış isteyen kesimler ne tür mekanizmalar kurabilirler?

Hakikat ve uzlaşma komisyonları gibi komisyonlar kurulması gerektiğini zaten biz yıllardır söylüyoruz. Bence, devletle PKK'nin suçlarını aynı kefeye koyamazsınız ama savaşta herkes suç işler. Bunun sivil insanlara yansıyan bölümlerinin tartışmaya açılması ve karşılıklı konuşulabilecek komisyonların oluşması son derece önemli. Bunları dediğin gibi devlet

yapmayacak; bu son derece açık. Bunun henüz uzağındaydık ama Gezi'den sonra farklı düşünmeye başladım. Parklarda devam eden forumları bu konuların konuşulacağı alanlara dönüştürebiliriz. Gezi Parkı eylemleriyle belki ilk kez bu kadar bir araya gelme ve birbirine tahammül etme zemini yakalandı. Bunun devam etmesi gerekiyor. Bu süreçte tabii ki birtakım STK'ların işin içinde olması gerekiyor. Bu tek tek bireylerin yapabileceği bir şey değil. Aslında bu konu İnsan Hakları Derneği'nde konuşuluyordu. Mesela, İHD, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) bunları toparlamak için öncü olabilir. Mahalle toplantıları, forumlar organize edilebilir. Bunlar kendiliğinden olmaz, bir merkez gerekiyor.

Televizyon, sinema ve medya çalışmalarının da etkili olacağını düşünüyorum. Ana akım medya her zaman için devlete bağımlıydı. Ama az da olsa bunları yayımlayabilecek medya kuruluşları da var. Dizi filmler insanları çok etkiliyor. "Bu Kalp Seni Unutur mu?" adlı dizi filmi hatırlarsınız. Diyarbakır Cezaevi'ni gösterdiklerinde benim ailem de çok etkilenmişti. Ailem benim her şeye şahittir. Diziyi izledikten sonra "Bu kadarı da oluyor muydu?" diye sormuşlardı bana. Bir şekilde senin anlattıklarına inanmıyorlar ya da filmde görünce daha çok inanıyorlar. Yaşananları anlatmak için her şey kullanılabilir.

Eskiden medya üzerinde militarist bir baskı vardı. Şimdi, AK Parti'nin yaptığı da aynı şey. Yine bir denetim mekanizması var. Sanat özgür değil. Ama sanat, tiyatro oyunları, dizi filmler, bu alanda çok işe yarayabilir. Bence gerçekten barış istiyorsa hükümetin bunlara izin vermesi gerekiyor. Başbakan bir ara Dersim'i çok ağzına dolamıştı. Oradan yola çıkalım. Dersim'de ne olduğu anlatılsın, onun filmleri, dizileri çekilsin, televizyonlarda yayımlansın ve insanlar Dersim'de neler olduğunu görsünler. "Bu Kalp Seni Unutur mu?" hükümetin talimatıyla yasaklanmıştı. Samimi olsalar bunları yasaklamaz, bunlara izin verirlerdi.

Esra: Gezi olaylarına dönecek olursak... Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu olarak Gezi eylemleri sırasında ve sonrasında devlet güçlerinden kaynaklanan cinsel saldırılarla karşılaşanlara dönük bir çağrınız oldu. Büroya bu konuda başvurular geldi mi?

Fiili olarak bir tane başvuru aldık şimdiye kadar. Yarın iki kişi daha gelecek. Bunun yanında çok fazla duyum alıyoruz. Şunu söylemek istiyorum: Cinselliğe yönelik küfür, soyularak aranma, bunlar hâlâ insanların gözünde kötü muamele, işkence olarak görülüyor. İHD ve TİHV'ye başvurular genellikle fiziksel şiddet olduğunda -morluklar, ekimozlar varsa- yapılıyor. Küfür de bir cinsel tacizdir. Ama bunu cinsel taciz olarak görmüyor insanlar. Biz başvuru almaya uğraşıyoruz. Özellikle gelip bize başvurmaları için bazı kurumları aradık.

Esra: Kadınların, LGBTT'lerin Gezi eylemlerine katılımı yoğundu. Hatta eylemlerde tepkilerin cinsiyetçi biçimde dile getirilmesi de tepkilere neden

oldu. Kadınların duvar yazılarını silme veya duvar yazılarını değiştirme gibi eylemleri oldu; başörtülü, başörtüsüz kadınların ortak hareket etmeye çalışmaları; LGBTT Blok'un açtığı tartışmalar...

Türkiye'de siyasetin içinde olmayan insanları şeriat, kıyafetimize karışacaklar, içkimize karışacaklar, yaşam biçimimize karışacaklar korkusu çok etkiliyor. Mesela Başbakan "Hangi baba ister ki kızı birinin kucağına otursun" gibi sözler söylüyor. Kürtaja karışıyor. Bunlar korkunç söylemler... Kadınları biraz da Başbakan'ın bu söylemleri ve erkek egemen, feodal aşırı dinci bakış açısı etkiledi diye düşündüm. Ben kadınların çok fazla oluşunu buna bağlıyorum. Kadınların kocasıyla ilişkisine, kaç çocuk yapacağına kadar karışan bir başbakan var; buna tabii ki kadın tepkisinin yoğun olması çok normal.

Sokaklarda çok cinsiyetçi, iğrenç denilebilecek yazılar vardı. Onlara aynı eylemin içinden kadınların tepki gösterip, silmesi veya sizin yaptığınız gibi değiştirmesi, en azından bunu tartışmaya açması güzel bir şey. Kadın bakış açısının oraya yansması güzeldi. Yine eşcinsellerin, travestilerin, transeksüellerin orada olmaları, bana göre son derece erkek egemen örgütlerle yan yana olmaları çok önemli.

Bureu: İnsan hakları derneklerine düşen sorumluluklar üzerine konuşabiliriz. İnsan hakları dernekleri neler yapıyor, davalar açıldı mı, süreç nasıl takip ediliyor? Gezi eylemleri sürecinde yaşananlarla ilgili toplu bir rapor bulunmuyor.

İHD bu konuyla zaten ilgileniyor. İHD, eylemler boyunca derneği hep açık tuttu. İlk başta doğal olarak sağlık sorunlarıyla ilgileniliyor. Suç duyuruları yapıldıktan sonra da suç duyurularının sonuçları takip edilecek.

Eskiden çok az kurum vardı, bu tarz durumlarda ilk akla gelen yer İHD idi. Şimdi pek çok kurum var. Bazıları rehabilitasyon merkezleri bile kurmuş durumda. O nedenle İHD'ye, TİHV'ye herkes başvurmuyor. Gezi eylemleri, çok karmaşık bir insan kitlesinin olduğu eylemlerdi. Sadece solcuların ya da Kürtlerin yaptığı eylemler olsa, insan hakları derneklerinin müdahalesi ve olaya el koyup raporlar yapması çok daha kolay olurdu. Ama burada işadamlarından mankenlere, oyunculara kadar geniş bir kesim var. Ulaşılamayan bir sürü kişi vardır. Bence genel olarak insan hakları dernekleri ortak toplantılar yaparak mağduriyetleri kayıt altına alabilirler; ihlallere karşı mücadeleyi ortaklaştırabilirler. İHD bu anlamda önemli bir kurumdur. İHD'nin veya TİHV'nin yapabileceği en doğru şey bu ortaklaştırmaya öncülük etmek olabilir. Bütün kurumlar bir araya gelmesiyle toplu bir Gezi raporu hazırlanabilir.

Bu raporlamanın yanında, bence Gezi'deki barışçıl ortamı sürdürmek için hem insan hakları dernekleri hem diğer kurumlar kendilerine düşenleri yapmalı. Şimdi yaz geliyor, insanlar tatile gideceklerdir. Gezi eylemlerinde insanlar sokağa çıkmayı öğrendiler. Eskiden bir saldırıyla herkes kaçırdı. Eskiden biz "Gözaltına alınmayalım çünkü her gözaltıdan sonra biraz daha azalıyoruz, korkuyor insanlar ve gelmiyorlar" diyerek yıllarca bunları tartıştık. Bazı arkadaşlarımız "Polisin üstüne gidelim, yürüyelim, engellese bile" derdi. Ama şimdi –sırf gözaltı da değil, bayağı ağır bir saldırıya rağmen– herkes sokağa çıkıyor. Güzel bir şey bu çünkü bence sokak olmadan özgürlük mümkün değil. Sosyal medya çok önemli ama oturduğun yerde bir şey yapamıyorsun ancak örgütlenip sokağa çıkarsan bir şey oluyor.

Esra: Şu anda İstanbul'un pek çok semtinde parklarda forumlar, tartışmalar düzenleniyor. Sizin takip ettiğiniz forumlar oldu mu? Avukatların, insan hakları kurumlarının park örgütlenmelerindeki konumları nasıl olabilir?

Forumları takip etmedim, sosyal medya üzerinden haberdar oldum. Benim annem Küçükyalı'da oturuyor, orada da insanlar parklarda toplanmış. Küçükyalı'daki parkta insanlar "Mustafa Kemal'in askerleriyiz" diye slogan atıyorlarmış. Benim gibi Kürtlerin davalarını alan bir avukatı oraya gönderemezsin; oraya gidip ne anlatabilirim? Belki mesela her camiaya göre birileri belirlenebilir. Çünkü bazı insanlar gerçekten sadece AK Parti karşıtlığı üzerinden geliyorlar. Burada siyasete çok önem düşüyor. Bizde hep yüksek siyaset yapılıyor ya da insanlar sadece konuşuyorlar. Türkiye'de şöyle bir açmazın olduğunu düşünüyorum: Kemalistlerle İslamcılar aslında birbirlerini çok fazla besliyorlar. İkisinin birbirine çok ihtiyacı var ve toplum bu ikisinin arasında kalmış durumda. Birinin Kemalizm gibi çok güçlü bir argümanı var, diğerinin din gibi. Öbürü daha fazla oy alması diye insanlar istemeye istemeye CHP'ye oy atıyorlar ya da AK Parti'ye. Aradan demokratik bir yolun çıkmasına izin verilmiyor. Bunun yolunu bulmak gerekiyor. Demek ki biz bu konuda eksik bir siyaset yapıyoruz, Türkler de Kürtler de solcular da eksik bir siyaset yapıyor. Eksik yapılan, sokağa inmeyen bir siyaset var. Bu durum siyasetçilere bir şey anlatmalı. İkisinin arasında sıkıştırılmış biçimde demokratik bir şeyin çıkmasına hiç izin verilmemiş, onlar da yan gelip yatmışlar.

Esra: Sol hareket ve Kürt hareketi bu süreçten ne gibi dersler çıkarabilir?

Demek istediğim şey şu: Mikrofonlarla hazır kitlelerin önünde konuşmak yerine sokaklara inmek, mahalleri dolaşmak, insan hikâyelerini çok ağır siyaset yapmadan mahallelerde anlatmak gerekiyor. AK Parti böyle kazandı aslında, şimdi doğruya doğru, ev ev dolaştılar. Ev ev dolaşacak bir siyasette kadınların ön planda olması gerektiğine inanıyorum çünkü kadınlar

her zaman daha inandırıcı olurlar. Çünkü siyaseti her zaman erkekler yapıyor ve o siyasete kimsenin de güveni yok.

Esra: Son olarak sizin ekleyeceğiniz bir şey var mı?

Murat Belge'nin çok sevdiğim bir lafı var, Türkiye'de "Milliyetçiyim" diyen insanlar için. "Bunlar milliyetçi bile değiller, bunların asabı bozuk" diyor. Bence gerçekten Türkiye'de insanların asabı bozuk; bunun için o kadar çok neden var ki. Gezi'de güzel bir şey ortaya çıktı. Kavga etmeden de konuşabilirmiş toplum, şu siyasetçiler olmasa. Bence siyaset yapanlara, demokratik siyaset yaptığını iddia edenlere bu bir ders olmalı. Bundan sonra bence hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, buna inanıyorum. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, olmamalı; biz de eskisi gibi olmayalım.